

MEMO 98, Gunduličova 14
Bratislava 811 05
Tel, Fax: 5441 03 09
www: www.memo98.sk

RÓMOVIA

V ELEKTRONICKÝCH MÉDIÁCH

MONITOR 2003

*Analýza vysielania spravodajských relácií
rozhodujúcich elektronických médií v Slovenskej republike
o rómskej národnostnej menšine*

MEMO 98

Občianske združenie MEMO 98 je nezávislá a nadstranícka organizácia, ktorá vznikla v roku 1998. Projekt MEMO '98 bol zorganizovaný Helsinským občianskym zhromaždením a Združením na podporu lokálnej demokracie za podpory NDI – Národného demokratického inštitútu. Od svojho vzniku MEMO 98 monitoruje významné verejnoprávne i súkromné elektronické a tlačene médiá. Cieľom monitoringu je sprostredkovať verejnosti na Slovensku i relevantným inštitúciám popis práce slovenskej mediálnej scény a spôsoby médií pri prezentácii politickej scény v SR. Predmetom monitoringu sú informácie o politických stranách a ich predstaviteľoch, významných vnútropolitických a zahraničnopolitických udalostiach.

MEMO 98 realizuje projekty súvisiace s právami občanov na získavanie vyvážených a korektných informácií o veciach verejných. Okrem úsilia o zabezpečenie vyváženého mediálneho prostredia, ktorému sa MEMO 98 venuje od svojho vzniku, je prioritou MEMO 98 umožniť občanom slobodne získavať informácie aj o činnosti štátnych orgánov a orgánov územnej samosprávy.

Monitor menšín v rokoch 2000 - 2002

Od roku 2000 sa MEMO 98 venuje aj otázke národnostných menšín. Na základe skúseností z monitorovania médií v rokoch 1998 - 1999 a s podporou NPOA realizovalo MEMO 98 v roku 2000 projekt "Mediálny monitoring informácií o menšinách". Monitorované boli hlavné spravodajské relácie v STV, TV Markíza, TV Luna, VTV, SRo, Rádio Twist. Mesačne boli sledované informácie o menšinách – o rôznych témach, resp. kauzách v súvislosti s nimi, ako aj informácie o osobnostiach reprezentujúcich príslušné menšiny. Zber údajov zabezpečovali monitori. Televízne a rozhlasové spravodajstvá boli nahrávané. Zozbierané dáta boli sumarizované v tabuľkách a grafoch.

Monitoring hlavných spravodajských relácií spomenutých médií prebiehal kontinuálne; nepravidelne prebiehal aj monitoring tlačených médií. Informácie z jednotlivých mesiacov tvorili materiál pre hlbšiu analýzu problematiky. Štvrťročne boli informácie o monitoringu prezentované v rámci správ, ktoré MEMO 98 vydávalo prostredníctvom tlačových agentúr a ktoré boli distribuované do monitorovaných médií, najčítanejších denníkov a na internetové médiá.

Analýza vysielania spravodajských relácií významných a mienkotvorných elektronických médií priniesol jeden dôležitý poznatok: ***Pri prezentácii menšín v spravodajstve nebola zachovaná proporcionalita. Jednoznačne dominovali správy o Rómoch, a to aj napriek výraznému počtu správ o osobnostiach v prospech nerómskych osobností.***

V monitorovaní spravodajstva vybraných elektronických médií pokračovalo MEMO 98 aj v tomto nasledujúcom roku 2001. Na základe analýzy monitorovaných médií možno konštatovať, že charakter prezentácie informácií o Rómoch sa oproti roku 2000 najmä z hľadiska pretrvávania trendov, nezmenil. Analýza vysielania médií za rok 2001, ktorú vypracovalo MEMO 98 v lete 2002, porovnávala situáciu z rokom 2000. Porovnanie prinieslo viaceré poznatky:

- 1. Médiá vo svojom spravodajstve venovali problematike národnostných menšín všeobecne minimálny priestor.**
- 2. Jednoznačne dominovali informácie o rómskej národnostnej menšine - nad 85 % času venovaného menšinám. Zastúpenie iných národnostných menšín bolo okrajové.**
- 3. Dominovali kauzy, kampane a senzácie. Tie boli predmetom informácií najmä v letných mesiacoch.**

4. **Minimálne boli v spravodajstve zastúpené kvázi neatraktívne témy – Pomoc štátnych organizácií pri riešení problémov národnostných menšín, problematika vzťahov menšín, resp. Rómov a samosprávy; kultúra menšín; sociálna sféra a školstvo.**
5. **Viac ako 85 % všetkých informácií malo neutrálny charakter.**
6. **Svoj významný podiel na formovaní negatívneho obrazu rómskej národnostnej menšiny mali najmä verejnoprávne médiá – Slovenská televízia a Slovenský rozhlas.**

Vysielať monitorovaných médií bolo celkove charakterizované kampaňovitosťou, nesystémovým prístupom, náhodnosťou, vyhľadávaním káuz a senzácií a jednoznačným alibizmom, ktorý charakterizuje obsah spravodajstva štylizovaného do roviny tzv. neutrálnosti. V prípade prezentácie informácií o rómskej národnostnej menšine tento typ spravodajstva mal podiel na formovaní negatívnych postojov väčšiny obyvateľov k Rómom.

V roku 2002 MEMO 98 realizovalo projekt Monitoring médií v súvislosti s prezentáciou informácií o národnostných a etnických menšinách v rámci počas volebnej kampane 2002. Jeho cieľom bolo skvalitnenie komunikácie medzi majoritným obyvateľstvom a minoritnými skupinami, ktoré predstavujú rozličné národnosti, etnické skupiny, vierovyznania a zároveň posilnenie ich prijímania verejnosťou. Projekt bol zameraný na zvýšenie účasti voličov – príslušníkov národnostných menšín v parlamentných voľbách 2002. Poslaním monitoringu bolo spracovávanie podkladov pre analýzu informačných zdrojov o národnostných a etnických menšinách v predvolebnej kampani a vplyvu médií na formovanie postojov verejnosti k menšinám a na volebné programy strán, resp. aj na výsledky volieb. Monitor mal poskytnúť podklady pre analýzu informačných zdrojov o národnostných a etnických menšinách v predvolebnej kampani a vplyvu médií na formovanie postojov verejnosti k menšinám a na volebné programy strán, resp. aj na výsledky volieb. Boli porovnávané výsledky Monitoru 2000 a 2001 s výsledkami monitoringu v roku 2002. Výsledky monitoru, ako aj oficiálne i neoficiálne diskusie k danej problematike potvrdili oprávnenosť zámerov pokúsiť sa s pracovníkmi médií vypracovať novinársky kódex informovania obyvateľstva Slovenska o menšinách (v zmysle odporúčaní RE a obdobných noriem v Nemecku, Veľkej Británii, Fínsku a v ďalších krajinách).

Údaje monitoringu v roku 2002 priniesli potvrdenie viacerých poznatkov z monitorov predchádzajúcich:

- **Nedostatočný priestor venovaný národnostným menšinám v spravodajstve monitorovaných elektronických médií.**
- **Pretrvávanie 85 percentnej dominancie informácií o Rómoch z informácií o menšinách.**
- **Používanie „národnostného princípu“ pri prezentácii niektorých informácií (kriminalita, negatívne správy ap.)**
- **Používanie neadekvátnych mediálnych efektov, ktoré s obsahom správy nesúviseli;**
- **V súvislosti s informáciami o kriminalite sa často objavovali emocionálne negatívne až vulgarizujúce slovné spojenia.**
- **Označovanie príslušníkov rómskej menšiny slovom cigán, cigánska menšina, a to aj predstaviteľmi štátnej správy a samosprávy, kde ide o nerešpektovanie právneho poriadku SR.**

Monitor menšín v roku 2003

Pre rok 2003 MEMO 98 nezískalo na monitorovanie í spravodajstva médií o informáciach venovaných národnostným menšinám, najmä Rómov, nijaký grant. Napriek tomu sa rozhodlo zverejniť informácie o charaktere vysielania elektronických médií za rok 2003 z týchto dôvodov:

- **MEMO 98 prostredníctvom grantiov realizuje rôzne monitory** médií smerujúce k prezentácii politickej scény a vnútropolitických udalostí rôzneho charakteru. Preto je nahrávanie a prvotné vyhodnocovanie spravodajských relácií elektronických médií zabezpečené. A je z nich možné analyzovať aj informácie o menšinách resp. o Rómoch.
- Vzhľadom na predchádzajúce negatívne trendy v charaktere informácií o rómskej menšine, ktoré jednoznačne dokázali predchádzajúce monitory vyvíja snahu minimálne aspoň **diskutovať** s médiami, mediálnymi radami, politickou reprezentáciou i verejnosťou o **akceptovaní morálneho kódexu správania sa médií pri zobrazovaní otázok národnostných menšín a etnických skupín**
- Aj vzhľadom k súčasnému stavu spoločnosti, ktorej nálady na Rómov sa pod vplyvom nedávnych udalostí z východného Slovenska značne negatívne rasovo radikalizujú **je nutné znovu upozorniť** médiá, mediálne rady, vládu, parlament, MVO i verejnosť na podiel médií na formovaní negatívneho postoja a fixovaní negatívnych stereotypov verejnosti na Rómov.

Sledované kritériá

Ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2003 boli sledované **základné údaje** – **priestor** (vysielač čas) venovaný prezentácií informácií o problematike menšín, **počet** informácií, ich korektnosť, **spôsob**, akým médiá o menšinách informujú a **tematické okruhy**, ktorým sa médiá v súvislosti s prezentáciou menšín venujú. Sledovaním jednotlivých tém je možné vyhodnotiť výskyt tematických okruhov, ktoré sú v súvislosti s predmetom monitoringu spájané a odrážajú odráža záujem médií pri prezentácií správ Okruh tém, ktoré boli sledované v roku 2003 sa oproti minulým rokom rozšíril na 24 (politika, sociálna sféra, pomoc štátnych organizácií, neznášanlivosť voči menšinám, verejná mienka, bytová otázka, zahraničie o nás, hospodárstvo, bulvár, policajný zbor, súdnictvo, zdravotníctvo, menšiny, banky, charita, samospráva, cirkev, školstvo, médiá, sociálna politika, mimovládne organizácie, kriminalita, kultúra, armáda SR). Ďalej boli sledované **kauzy**, ktoré sa objavovali aj v minulých rokoch (exodus Rómov, Luník IX, smrť K. Sendreia, rozkrádanie úrody zemiakov, vražda rómkky v Žiline) a výskyt **rómskych osobností** v spravodajstve (L. Šaňa, K. Orgovánová, L. Fízík, ROI, RIS, A. Patkoló, L. Richter, G. Adam).

Metodológia monitoringu

Televízne a rozhlasové spravodajské relácie sú automaticky nahrávané na audio, resp. videokazety, príp. na nosiče typu CD-ROM. a archivované pre prípadnú kontrolu, alebo potrebu spätného vyhľadania informácií. Jednotlivé relácie boli zaznamenávané do denných a mesačných monitorovacích hárkov - tabuliek vo formáte Excel v podobe číselných údajov. Zber údajov zabezpečovali monitori. Informácie sú zaznamenávané v podobe počtu relácií, času správy informácie a súčasne sa vyhodnocuje celkové tematické zameranie správy a spôsob prezentácie (v podobe neutrálneho, pozitívneho alebo negatívneho vyznenia informácie o predmete informácie). Tieto výsledné číselné údaje získané sumarizáciou údajov v tabuľkách boli prepisované do výsledných tabuliek formátu Excel a Word a spracovávané do konečných kvartálnych a ročných tabuľkových súhrnov, ktoré slúžia ako podklady pre percentuálne výpočty, tvorbu grafov i textové analýzy. Výsledky monitorovania boli spracovávané prostredníctvom čiastkových analýz, tabuľkových a grafických údajov

a prezentované v médiách, prostredníctvom tlačových konferencií a na internetovej stránke (www.memo98.sk). Všetky informácie boli predkladané verejnosti s cieľom poskytnúť podklady pre lepšiu identifikáciu aktuálneho stavu a riešenie problematiky.

Okrem horeuvedených údajov, ktoré sú jednoznačne vyjadriteľné v grafickej podobe, sa v médiách vyskytujú aj mediálne efekty. Ide o správy, ktoré nezodpovedajú kritériám vyváženého a korektného sprostredkovania informácií (také, o ktorých médium neinformovalo, informovalo jednostranne, o zaujaté a obviňujúce skutočnosti, skreslené, nepresné, alebo neoverené informácie, expresívne, alebo nepresné použitie jazyka alebo opisu, zámerné používanie obrazových a zvukových efektov s pozitívnym alebo negatívnym zafarbením).

Výsledky monitoru

Vysielač čas (tabuľky č. 1 – 3).

MEMO 97 monitorovalo v roku 2003 hlavné spravodajské relácie (teda tie, ktoré boli vysielané vo večerných hodinách medzi 18.00 a 20.00 hod, kedy je najväčšia sledovanosť, resp. počúvanosť spravodajstva) v štyroch televíznych stanicích a štyroch rozhlasových stanicích: Slovenská televízia – 1. program, Televízia Markíza, Televízia JOJ a televízia TA3, Slovenský rozhlas, Rádio Twist, Rádio Expres a Rádio OKEY. Tieto médiá spolu odvysielali takmer 10 hodín informácií, v ktoré odznali správy alebo informácie o menšinách, resp. o rómskej a maďarskej menšine. **68,7%** týchto informácií odznalo v televíznom spravodajstve. **Až 93,4%** všetkých správ o menšinách tvorili správy o Rómoch. Rozhodujúci podiel na tomto pomere malo televízne spravodajstvo, kde bol pomer **97,55% k 2,45%** v prospech správ o Rómoch; vo vysielaní rozhlasových staníc bol tento pomer **85,4% ku 14,6%**. Pomer medzi informáciami o Rómoch a Maďaroch vo vysielaní jednotlivých médií ukazujú kruhové grafy. Vyplýva z nich že STV, TV JOJ a TV Markíza v informáciách o menšinách výrazne preferovali správy o rómskej menšine, TA3 poskytla maďarskej menšine relatívne voac priestoru. Z vysielania rozhlasových médií relatívne najvyvážené bolo spravodajstvo Slovenského rozhlasu a Rádia OKEY, kde problematike maďarskej menšiny poskytli priestor rovnajúci sa takmer $\frac{1}{4}$ času spravodajstva o menšinách. ***Zdôrazňovanie rozsahu informácií o rómskej menšine v spravodajstve médií venovanému menšinovej problematike má význam, pretože charakter týchto informácií, tematické zameranie správ, resp. preferovanie niektorých káuz, priamo súvisia s rozsahom informácií zameraných na rómsku menšinu.***

V rámci času, ktorý venovali monitorované médiá vo svojich spravodajských reláciách odznalo celkove 1060 správ alebo zmienok o Rómoch. 669 z nich odznalo v televíznom spravodajstve zvyšok v rozhlasovom. Z tohto počtu správ až 132, t.j. 12,45% bolo negatívnych a len 58 malo pozitívny charakter. Pri porovnaní televízneho a rozhlasového vysielania je pomer negatívnych a pozitívnych správ v televíznom spravodajstve ešte nepriaznivejší – v rozhlase je počet pozitívnych správ 46, v televízii 12, v rozhlase bolo 30 negatívnych správ (7,67% všetkých správ), v televízii až 102 (15,25%). A v rámci jednotlivých televízií zatiaľ, čo STV aj keď neodvysielala žiadnu pozitívnu správu, má len 4,17% negatívnych, ostatné televízie majú počet negatívnych správ nad 19%. Pomer pozitívnych a negatívnych správ v médiách spolu je 1 ku 2,27 v neprospech pozitívnych, v rozhlase je tento pomer 1 ku 1,5 v prospech pozitívnych, ale v televíznom vysielaní 1 ku 1 ku 8,5.v neprospech pozitívnych správ. ***Nízky počet pozitívnych správ, vysoký počet negatívnych správ a prevažujúci počet neutrálbych správ pomáhajú predovšetkým v televíznom spravodajstve konzervovať vo vedomí divákov negatívne stránky rómskeho etnika a odmietavé postoje slovenskej verejnosti voči Rómom.***

Témy v spravodajstve médií (tabuľky č. 4 – 6)

MEMO 98 zaznamenávalo informácie o 24 vytypovaných témach. Ako ukazuje tabuľka 1, najviac času poskytnutého informáciám o Rómoch venovali médiá téme Menšiny, teda informácia všeobecného charakteru o Rómoch (až 47%). Takmer 63% informácií k tejto téme odvysielali televízne stanice. Ako ukazujú grafy, charakter vysielania televízneho i rozhlasového spravodajstva sa výrazne od seba nelíšili. Krivka televízne vysielanie poukazuje aj na značný rozsah informácií venovaných téme Zdravotníctvo (požka č. 12. Z hľadiska charakteru spravodajstva médií je významné postavenie položky č. 22. Sú to správy o kriminalite. Grafy ukazujú, najmä televízne spravodajstvo problematike kriminality rómskej menšiny venovalo značný priestor. Z hľadiska jednotlivých televízií TV JOJ a TV Markíza odvysielala takmer 80% všetkých informácií venovaných tejto téme. (TV Markíza 23 minút, TV JOJ takmer 35 minút). Pritom slovenská legislatíva i normy EÚ striktné zakazujú spájať informácie o kriminalite s etnickou alebo národnostnou príslušnosťou potencialných páchatel'ov kriminálnych deliktov. Vzhľadom na dlhodobý charakter vysielania týchto televíznych médií možno konštatovať, že ide permanentné porušovanie etiky vysielania televízneho spravodajstva. Rozhlasové médiá i Slovenská televízia v roku 2003 neodvysielali ani jednu informáciu tohto charakteru. Ako ďalej vyplýva z monitoru, médiá všeobecne permanentne a dlhodobo zo svojho hlavného spravodajstva aj v roku 2003 vynechávali témy ako Pomoc štátnych organizácií Rómom, školstvo, sociálnu politiku, kultúru, málo informácií o charite medzi Rómami, o práci cirkvi, a p., kde práve informácie takéhoto typu by mohli pomôcť odbúrať stereotypy o Rómoch. V tomto kontexte, ako to vyplýva z tabuľky, rozhlasové médiá z 24 monitorovaných tematických okruhov odvysielali vo svojom spravodajstve informácie len o siedmich. Je tiež pozoruhodné, že niektoré témy odznali len v jednom televíznom médiu, t.z. 100% informácií – STV z 9 tém mala 100 percentných 5, TV Markíza zo 14 tém mala 100 percentných 5 a TV JOJ 3, TA3 z 11 tém ma 100 percentné 2. T.z. že z 14 monitorovaných tém až 15 odvysielala len jedna televízna stanica. Pritom ani jedna televízna stanica v priebehu 12 mesiacov minulého roku, počas 365 spravodajských relácií neodvysielala informácie zo všetkých 24 monitorovaných tematických okruhov.

Ak zoberieme do úvahy minútáž jednej správy, či informácie (okolo 1 minúta 20 sekúnd, z 24 monitorovaných tém až 9 tém (pomoc štátnych organizácií, neznášanlivosť voči menšinám, zahraničie o nás, hospodárstvo, banky, školstvo, médiá, kultúra, armáda SR) malo celkový vysielací čas pre všetky médiá pod 4 minuty. To znamená, že osem monitorovaných elektronických médií, ktoré v rozhodujúcej miere ovplyvňujú verejnú mienku v Slovenskej republike o vyššie uvedených témach odvysielalo jednu, resp. maximálne tri informácie za zhruba 365 dní, t.z. takmer 2900 spravodajských relácií. Pritom sedem týchto tém bolo predmetom vysielania len jednej z televíznych staníc.

Aj táto charakteristika vysielania spravodajstva rozhodujúcich elektronických médií vypovedá o tom, prečo o rómskej menšine pretrvávajú vo verejnosti Slovenskej republiky negatívne stereotypy.

Kauzy vo vysielaní médií (tabuľky č. 7 – 9)

Úvodom treba uviesť, že tabuľky uvádzajú iba rozhodujúce kauzy, ktoré sa v monitorovaných médiách objavujú permanentne a dlhodobo. V podstate od začiatku monitorovania, ktoré MEMO realizuje od roku 2000 v spravodajstve a informáciách, ktoré sú orientované na rómsku národnostnú menšinu, pradielne sa každoročne objavujú tri kauzy: ***Migrácia Rómov*** zo Slovenska (do západnej Európy alebo do Českej republiky), ***Rozkrádanie zemiakov*** v letných mesiacoch a problematika košického sídliska ***Lunik IX***. Prvé dve spomínané kauzy tvorili v roku 2003 obsah takmer 36 % spravodajských informácií monitorovaných médií, ktoré sa kauzám venovalo, pričom keďže v rozhlasovom spravodajstve sa kauza „zemiaky“ v roku 2003 neobjavila, televízne spravodajstvo týmto

dvom kauzám venovalo takmer 50% času venovaného kauzám. Ako vyplýva z monitoru, STV a TV Markíza sa kauze Exodus Rómov venovali v takmer rovnakej miere 40% z celkového času venovaného tejto kauze tv médiami. Rovnako kauzu „zemiaky“ si v takmer rovnakej miere rozdeli tentokrát tri televízie: STV, TV Markíza a TV JOJ. ***Tu je dôležité upozorniť na charakter týchto informácií. Vo všetkých prípadoch bola kauza spájaná s Rómami; ide teda znovu o porušovanie legislatívy i etických zásad vysielania, keď sa kriminálne delikty spájajú s národnosťou ich páchatel'ov.*** Kauze Lunik IX sa v roku 2003 venovala najmä TA3, čo je viac ako 60% času venovaného tejto kauze, a STV. Paradoxne, po dvoch rokoch, sa v STV a TV Markíza objavili aj správy o kauze Vražda Rómky A. Balážovej v Žiline.

V rámci informácií o kauzách odznelo v spravodajských reláciach monitorovaných médií 226 správ. Z nich bolo až 100, t.z. 44,25 negatívnych a ani jedna nebola pozitívneho charakteru. Z jednotlivých káz 44,23% negatívnych správ mala kauza Exodus Rómov (televízie 56,31%, TV Markíza 62,50%, STV 58,33%). Kauza „zemiaky“ mala celkove 54,17% negatívnych správ. ***To jednoznačne dokazuje, že predovšetkým televízne spravodajstvo prostredníctvom etnizácie kriminálnych deliktov a negatívnym vykresľovaním Rómov v rámci informácií o nich sa výraznou mierou veľmi negatívne podieľa na vytváraní klímy latentného rasizmu v spoločnosti SR.***

Rómske osobnosti v médiách (tabuľky č. 10 – 12)

Monitoring spravodajstva médií realizovaný v roku 2003 sledoval aj priestor, ktorý médiá poskytovali prezentácií názorov predstaviteľ'ov Rómov. Okrem splnomocnenkyne vláda SR pre rómske komunity Kláry Orgovánovej sa pravidelne v médiách objavujú L. Šaňa, L. Fízik, A. Patkoló, L. Richter, občas aj G. Adam a zoskupenia ROI a RIS. V médiách aspoľu, ako aj v jednotlivých typoch médií (tv a rozhlas) dominujú informácie o aktivitách a názoroch K. Orgovánovej. Rovnako je to aj v rozhodujúcich médiách jednotlivo – STV, TV Markíza, Sro a Rádio Twist. Ďalšími, ktorí dostali väčší priestor, sú L. Fízik, A. Patkoló a zoskupenie RIS, v televíznych médiách ešte L. Richter. G. Adam sa objavil iba v jednej správe v STV a v TV Markíza a informácie o ROI sa objavili tak isto v jednej správe STV a v TA3. ***Pri porovnaní minútáže jednotlivých médií pri poskytovaní priestoru rómskym osobnostiam vo svojich spravodajských reláciach TV JOJ poskytla priestor v rozsahu 64 sekúnd, Rádio expres 45 sekúnd a Rádio OKEY 103 sekúnd za celý rok 2003. T.z., že o rómskych lídroch za celý rok dokázali odvysielat' jednu, maximálne. dve správy, resp. len zmienky.***

Správy o rómskych lídroch boli prevažne neutrálne. Najviac ich bolo venovaných K. Orgovánovej, keď z 85 správ bolo 79 neutrálnych a 6 – 7% - bolo negatívnych. Ani jedna správa o rómskych lídroch v monitorovaných médiách nemala v roku 2003 pozitívny charakter.

STV

Slovenská televízia venovala zo svojho spravodajstva 4 hodiny 55 minút informáciám o Rómoch. Odznali 2 pozitívne, 159 neutrálnych a 7 negatívnych správ (4,2%) – z televízií najmenej. Z tém dominovali všeobecné otázky o menšinách, ale aj bytové problémy, ale aj zdravotníctvo, školstvo, či ďalšie témy (až 15 položiek z 31 monitorovaných, čo je zo všetkých monitorovaných médií najviac). V kauzách dominoval Exodus Rómov – takmer 40% času (v marci, máji, potom september až december, pričom v novembri až 4 minuty, čo je takmer polovica času o tejto kauze). Ďalšou kauzou bolo rozkrádanie zemiakov, ale oznili aj informácie o Luniku IX a dokonca aj o vražde Rómky Balážovej v Žiline, ktorá sa odohrala v roku 2001. STV venovala dostatok priestoru aj informáciám o rómskych osobnostiach,

odznalo tu 49 informácií čase nad 9 minút (čo je takmer 45% televíznych informácií), prezentované boli všetky monitorované osobnosti, ale až 19 informácií (50% času) bolo venovaných splnomocnenkyne vlády K. Orgovánovej.

TV Markíza

TV Markíza v roku 2003 odvysielala súhrnne 5 hodín 52 minút spravodajských informácií, obsahovo orientovaných na rómsku národnostnú menšinu. V rámci tohto času odznali v spravodajstve Markízy k problematike Rómov len 2 pozitívne správy; 203 bolo neutrálnych a až 46 negatívnych, čo je 18.33%. V témach prevažovali všeobecné informácie o menšinách (tak 1:50 hod), z káuz bolo až 10 minút venovaných odchodu rómov do zahraničia a 6 minút 15 sekúnd kauze rozkrádanie zemiakov.. Pre kauze exodus odznalo 18 neutrálnych a až 30 negatívnych informácií, pti kaze zemiaky bol pomer 10 neutrálnych a 12 negatívnych informácií. Exoidus Rómov sa objavil v správach Markízy v marci, aprílimáji a potom v novembri a decembri. Kauza rozkrádanie zemiakov odznala vo vysielaní v letných mesiacoch – júl a august, a 6 negatívne ladených informácií odznalo k tejto kauze aj v októbri.

TA 3

Televízia TA 3 podľa zistení monitoru odvysielala v roku súhrnne necelých 2 a pol hodiny informácií o Rómoch. 63 informácií bolo neutrálnych a 15 negatívnych (19,23%). Informácie boli proporionálne venovaní rôznym témam, z káuz odznalo 6 neutrálnych informácií o exode Rómov a rovnaký počet o kauze Rozkrádanie zemiakov.

TV JOJ

Televízia JOJ odvysielala v roku 2003 súhrnne 2 hodiny 28 minút spravodajstva, venovaných informácií venovaných rómskej menšine.8 informácií bolo pozitívnych, 130 neutrálnych a 34 negatívnych (19,77%). Dominovali témy o menšinách (1 hodina 11 minút), ale aj kriminalita Rómov (až 34 minút). Z káuz to boli znovu pravidelné mediálne témy exodus Rómov 3 minuty 25 sekúnd a 7 negatívnych správ, a kauza krádeže zemiakov – 5 minút a 9 negatívnych správ.Zemiaky dominovali v letných mesiacoch júl august, exodus v novembri a decembri.

SRo

V Slovenskom rozhlase v roku 2003 odznalo súhrnne 3 hodiny 3 minúty informácií o Rómoch. Až 21 bolo pozitívnych (s médií najviac), 124 neutrálnych a len 6 negatívne ladených (necelé 4 %). Dominovali všeobecné témy o menšine, ale aj politika, sociálna sféra, kriminalita Rómov, ale odznali informácia aj s činnosťou polície či mimovládnych organizácií. Z káuz dominoval exodus Rómov, z osobností okrem Orgovánovej (5,5 minúty) aj L. Fízik (4,5 minúty).

Rádio Twist

V rádiu Twist odznalo v roku 2003 2 hodiny 48 minút informácií zameraných na Rómov. Až 25 z nich bolo pozitívne ladených, 125 neutrálnych a 15 negatívnych (necelých 10%).tematicky dominovali všeobecné správy o menšine, z káuz exodus Rómov, z osobností K. Orgovánová, ale odznali informácie aj o RIS, Fízikovi, Patjkolovi, Richterovi a Adamovi.

Rádio Expres

Rádio Expres bolo monitorované od apríla 2003 a za tento čas odvysielalo v spravodajských reláciach 28 minút informácií o rómskej menšine. 21 správ bolo neutrálnych 4 negatívne. Až 10 minút bolo venovaných všeobecným informáciám o menšinea odvysielali

aj informácie o exode Rómov. V letných mesiacoch jú-september o Rómoch neodznala v rádiu expres žiadna informácia.

Rádio OKEY

Rádio OKEY bolo monitorované tak isto od apríla 2003. Za 9 mesiacov odvysielalo vo svojom spravodajstve takmer 35 minút informácií o rómskej menšine. 45 z nich bolo neutrálnych, 5 negatívnych. Menšinovej problematike bolo venovaných 13 minút času, niečo cez 4 minúty bolo venovaných exodu a priestor dostala aj splnomocnenkyňa vlády K. Orgovánová.

Trendy vývoja vysielania elektronických médií

Údaje monitoringu 2003 hlavných spravodajských relácií významných a mienkotvorných elektronických médií v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi nepriniesli výraznejšie zmeny. Z monitoru 2003 vyplynuli niektoré relevantné poznatky:

- **Pretrváva systém a spôsob informovania z predchádzajúcich rokov.**
- **Problematike menšín je naďalej venovaný nedostatočný priestor**
- **Z informácií o menšinách dominujú informácie o Rómoch: trend nad 85% informácií pretrváva.**
- **Pretrváva aj požívanie „národnostného princípu“ pri prezentácii niektorých informácií. Najmä komerčné televízne médiá v roku 2003 pristúpili ka „agresívnejšiemu „poňatiu“ vysielania informácií o rómskej menšine. Najmä pri informáciach problematického charakteru sú zvyrazňované ich negatívne stránky bez hlbšej analýzy príčin problémov.**
- **Bežne sú používané rôzne „mediálne efekty“ ako spôsob tzv „oponentúry“ rómskej menšiny voči názorom a stanoviskám majority reprezentovanej predstaviteľmi štátnej správy a samosprávy; Minimum priestoru k problémovým otázkam dávajú médiá odborníkom, zástupcom MVO a názorom tej časti verejnosti, ktorá má k Rómom tolerantnejší postoj a chápe aj príčiny mnohých problémov.**

Závery

Doterajšie poznatky o súčasnom nelichotivom obraze Rómov vo vedomí obyvateľov Slovenskej republiky naznačujú aj dosť výrazný podiel médií na tomto stave. Dlhodobé trendy v charaktere vysielania médií o Rómoch prezentované tzv. neutrálnym postojom je skôr medveďou službou voči menšinám a otvára priestor pre latentný rasizmus, ktorý je prítomný v myslení majoritnej spoločnosti, ale zároveň možno nevedomky, no často aj vedome vytvára podhubie rasovej nenávisť a intolerancie.

Súčasný obraz Rómov v slovenských médiách akcentuje postoje a názory majority, ktorej sú médiá súčasťou. Jeho charakteristickými prvkami v médiách je zdôrazňovanie predsudkov a stereotypov, ktoré vytvorila o Rómoch majorita, ktoré však médiá za prejavy rasizmu nepokladajú. Nosné sú informácie o kriminalite, o sociálnych otázkach. Väčšina týchto správ je negatívne emocionálne ladená voči Rómom.

Z monitoru, ktorý sa po roku 1989 robil na Slovensku, vyplývajú pre všetkých, čo sa problematike činnosti médií venujú profesionálne i neprofesionálne, niektoré závery, ktorých realizácia by pomohla meniť a zmeniť situáciu vo vysielaní médií i klímu v spoločnosti:

- 1. Je nutné vypracovať koncepciu mediálnej prezentácie menšín vo verejnoprávnych médiách.**
- 2. Všetci kompetentní činitelia by mali prispieť k zabezpečeniu objektívnej prezentácie rómskej národnostnej menšiny vo verejnoprávnych médiách a odporučiť takýto spôsob prezentácie aj súkromným médiám.**
- 3. Médiá by mali vo reláciách pravidelne a systémovo informovať o aktivitách rómskej národnostnej menšiny, jej histórii, kultúre, tradíciách i súčasnom živote.**
- 4. Riadiaci pracovníci médií by mali prostredníctvom personálnej politiky koncepčne riešiť zastúpenie príslušníkov rómskej národnostnej menšiny vo verejnoprávnych médiách.**
- 5. Exekutíva by mala vytvoriť podmienky pre pravidelné informovanie o činnosti inštitúcií zaoberajúcich sa rómskou komunitou prostredníctvom tlačových konferencií a vystúpeniami vo verejnoprávnych médiách.**